

foto: Mateja Jandrović Potočnik

NAŠA ZGODBA

Rodil sem se natanko šestindvajset let po tem, ko so vojaki Rdeče armade osvobodili zloglasno taborišče smrti Auschwitz na Poljskem. Od leta 2006 je tako moj rojstni dan tudi Svetovni dan spomina na žrtve holokausta. Lesene taboriščne barake za portalom s skrajno ciničnim napisom Delo osvobaja sem obiskal enkrat sredi devetdesetih, v spominu mi obstajajo predvsem mučni fizični občutki, ki so me hromili ob nadležni nezmožnosti razumevanja tamkajšnjega dogajanja. Njihov odmev v drobovju ni popustil nikoli. Kako zares dojeti sistematično, do podrobnosti zbirokratizirano in industrializirano iztrebljanja Drugega, kot so ga sredi 20. stoletja izpopolnili nacisti in fašisti? Kasneje sem postopoma, najbolj skozi debele knjige, razumel več, predvsem nesmrtna Hannah Arendt mi je lucidno razkrila mehanizme banalnosti zla. A še veliko več časa je moralo preteči, da sem dojel, da ne gre za opise za zmeraj minulih zgodovinskih procesov, temveč za analizo univerzalnih antropoloških elementov, ki so očitno sestavni del človeške narave.

Brezkompromisnih dokazov za to ugotovitev je preveč, da bi se jih dalo spregledati. Od generacije, ki je izumila holokavst, je pošastno štafeto prevzel Pol Pot in jo s svojimi rdečimi Khmeri v sedemdesetih ponesel v Kambodžo. Komaj dve desetletji kasneje Tutsiji v Ruando. Nedoumljivi ogenj genocida – načrtnega in sistematičnega uničevanja neke družbene, tj. etnične, religijske, rasne ali nacionalne skupnosti – kot z iskrami skače po zemeljski obli. Že dolgo, zelo dolgo nanj obupano opozarja naš rojak Tomo Križnar v Sudanski pokrajini Darfur. Iz Afrike je preskočil v Azijo, kjer so njegove žrtve Rohinge v Mjanmaru oz. Burmi, na Kitajskem pa Ujguri. In ne, ne dogaja se le barbarskim ljudstvom daleč stran, nedavno se je zgodilo tudi čisto blizu nas, v srcu Evrope, v Srebrenici. Medtem ko so si Združeni narodi in Evropa z vsemi silami – zatiskali oči in ušesa. Odsev tega uničevalnega ognja sem imel kmalu po podpisu Daytonskega sporazuma priložnost uzreti v ruševinah stavbe sarajevskega Oslobođenja, kakšna ironija v imenu. Kot je elokventno opozarjal moj prerano preminuli mentor in največji ambasador za zmeraj izginule jugoslovanske civilizacije Aleš Debeljak, se je 20. stoletje rodilo in umrlo v Sarajevu. 21. pa se je začelo 11. septembra 2001 v ruševinah newyorškega Svetovnega trgovskega centra.

Letošnja sedemindvajseta obletnica brezumnega pokola v Srebrenici mineva v letu nove evropske vojne, tokrat v Ukrajini. In v letu dokončnega slovesa Borisa Pahorja, slovenske korenine in neuničljivega svetovnega pričevalca ter kritika genocidnih procesov. Ki domujejo tudi v samem jedru zahodniške civilizacije, saj je kolonializem, iz katerega se je korakoma razvila, v svojem bistvu intrinzično genociden – evropski kolonizatorji so načrtno in sistematično iztrebljali prvotna ljudstva Amerik, Afrike, Azije in Avstralije. Kakorkoli že je to spoznanje v svoji grozljivosti nedoumljivo, ga moramo prepoznati in priznati. Ga vzeti nase. Dokler tega ne storimo, nenasitno pogoltnega genocidnega ognja ne bomo mogli zamejiti.

Del odgovora ne Adornovo dilemo o nezmožnosti poezije po Auschwitzu tako bržkone leži v tem, da mora človeška umetnost nujno zaobjeti tudi najtemnejšo plat naše kulture. Človek je transcendentno bitje – svojo naravo presega na različne načine, z religijo, umetnostjo, filozofijo, a tudi s presežnimi grozodejstvi. Pekel drug drugemu ustvarjamo ljudje. A tudi nebesa. Ljudje živimo v kulturi, kultura pa so zgodbe. Naša zgodbovina mora novim generacijam posredovati celostno sliko, tisto najsvetlejšo in tudi najmračnejše. Da novi hitlerji ne bodo mogli več cinično spraševati, kdo se sploh še spomni Armencev. Zato si zmeraj znova pripovedujemo tudi nezno težko zgodbo Srebrenice.

ALEŠ ČRNIČ

je doktor družbenih ved in profesor religijologije na Fakulteti za družbene vede